

Iliuță Gabriel Popa

Eshatologia
Epistolelor 1 și 2 Petru
O perspectivă exegetico-teologică

Iliuță Gabriel Popa

Eshatologia
Epistolelor 1 și 2 Petru

O PERSPECTIVĂ
EXEGETICO-TEOLOGICĂ

Editura MEGA
Cluj-Napoca
2020

ISBN 978-606-020-206-6

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României.

DTP și copertă:
Editura Mega

Redactor:
Simina Baumgarten

© Editura Mega, 2020

EDITURA MEGA | www.edituramega.ro
e-mail: mega@edituramega.ro

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE / 9

LISTA DE ABREVIERI / 13

1. INTRODUCERE / 15

1.1. ESHATOLOGIA EPISTOLELOR 1 SI 2 PETRU / 17

1.2. STADIUL ACTUAL AL CERCETĂRII / 20

2. ESTE ESHATOLOGIA EPISTOLEI 2 PETRU O ESHATOLOGIE
PETRINĂ? (PATERNITATEA EPISTOLEI 2 PETRU –
PATERNITATE A ESHATOLOGIEI PETRINE) / 23

2.1. CUI APARTINE ESHATOLOGIA DIN EPISTOLA 2 PETRU? / 26

2.1.1. Asemănări între Epistola Iuda și Epistola 2 Petru / 27

2.2. DOVADA AUTENTICITĂȚII ESHATOLOGIEI PETRINE: TEORII
PRIVIND RAPORTUL DINTRE CELE DOUĂ EPISTOLE / 31

2.2.1. Aparenta prioritate a Epistolei Iuda / 32

2.2.2. Prioritatea Epistolei 2 Petru / 34

2.2.3. Ipoteza existenței unor surse comune / 35

2.2.4. Influența elenistă asupra Epistolei 2 Petru / 36

2.3. ARGUMENTE PENTRU AUTENTICITATEA ESHATOLOGIEI PETRINE / 38

2.3.1. Relația Epistolei 2 Petru cu Epistola 1 Petru / 38

2.3.2. Συμεὼν Πέτρος – sursa eshatologiei din 2 Petru / 42

2.4. CONCLUZII / 44

3. CONTRIBUȚIA EPISTOLEI 1 PETRU LA
CONTURAREA ESHATOLOGIEI PETRINE / 47

3.1. JUDECATA VIILOR ȘI A MORȚILOR – ἀποδώσουσιν λόγον (1Pt 4,5) / 48

3.2. VIAȚA DUPĂ MOARTE – εὐηγγελίσθη νεκροῖς (1Pt 4,6A) / 50

3.3. JUDECATĂ ȘI VIAȚĂ VEȘNICĂ (1Pt v 4,6B) / 56

3.4. SFÂRȘITUL A TOATE – Πάντων δὲ τὸ τέλος (4,7) / 58

4. ESHATOLOGIA EPISTOLEI 2 PETRU / 61

4.1. ESHATOLOGIE IN EPISTOLA 2 PETRU: CARACTERISTICĂ A ESHATOLOGIEI PETRINE: CERTITUDINEA PARUSIEI ȘI EXPLICAREA ÎNTÂRZIERII EI / 61

4.1.1. Certitudinea Parusiei susținută de certitudinea

Judecății Eshatologice (2Pt 2, 3–10a) / 63

4.1.1.1. Tema „Apă – Foc” / 64

4.1.1.2. Pedepsirea îngerilor care au păcătuit – ἀγγέλων ἀμαρτησάντων / 66

4.1.1.3. Potopul – „prototip” al Judecății eshatologice / 75

4.1.1.4. Distrugerea cetăților Sodoma și Gomora – prefigurare a Judecății finale / 81

4.1.1.5. Pedepsa celor nedrepti în Ziua judecății / 87

4.1.2. „Contestatarii” Parusiei Domnului: ἐμπαιγμονῆ ἐμπαῖκται,
ἐπιθυμίας, πάντα διαμένει (2Pt 3,3–4) / 93

4.1.2.1. Batjocura / 94

4.1.2.2. Imoralitatea – ἐπιθυμίας / 97

4.1.2.3. Neschimbabilitatea lumii: πάντα διαμένει / 99

4.1.3. Argumente „pro” Parusia Domnului (2Pt 3,1–2,5–9) / 106

4.1.3.1. Scriptura: ῥημάτων προφητῶν și ἐντολῆς τοῦ κυρίου / 107

4.1.3.2. Istoria lumii / 115

4.1.3.3. Veșnicia lui Dumnezeu / 122

4.1.3.4. Îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu: μακροθυμεί / 127

4.1.4.4. Semn eshatologic: Falși profeți prezenți și viitori / 132

4.1.4. Certitudinea Parusiei: εἴξει ἡ ἡμέρα κυρίου (2Pt 3,10) / 136

4.1.4.1. ἡ ἡμέρα κυρίου – Ziua Domnului / 137

4.1.4.2. Când vor fi toate acestea? / 139

4.1.4.3. Timpul Parusiei și explicația „întârzierii” ei / 141

4.1.5. Lumea care a fost, lumea prezentă și lumea care va fi / 143

4.1.6. Concluzii: Domnul nu întârzie niciodată / 144

4.2. FOCUL – ELEMENT TRANSFIGURATOR ÎN 2Pt 3, 10–12 / 146

4.2.1. Analiza exegetică a fragmentului 2Pt 3, 10–12 / 147

4.2.1.1. Focul care desface și mistuie / 147

4.2.1.2. Umblați în viață sfântă și în cucernicie! / 152

4.2.1.3. Venirea Zilei Domnului – cauza focului / 155

4.2.1.4. Creștinii pot grăbi Parusia /	160
4.2.2. εὐρεθήσεται sau κατακαήσεται? – O problemă a versetelor 10–13 /	161
4.2.2.1. Textul original grecesc /	161
4.2.2.2. Diferitele variante existente /	162
4.2.2.3. Textul grecesc în versiunea repunctată /	164
4.2.3. Focul purificator – interpretarea textului 2Pt 3, 10–12 /	166
4.2.3.1 Timpul focului /	166
4.2.3.2. Dimensiunea focului (a conflagrației) /	169
4.2.3.3. Efectele focului purificator /	172
4.2.3.4. Natura focului transfigurator – o paralelă cu FA 2,3 /	174
4.2.3.5. Sursa ideii „focului purificator” /	176
4.2.4. Rezultatul focului transfigurator (2Pt 3,13) /	179
4.2.4.1. Ceruri noi și pământ nou /	179
4.2.4.2. În care va locui dreptatea – ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ /	184
4.3. CONSECINȚELE CUNOAȘTERII DETALIILOR ESHATOLOGICE (2Pt 3,14–18) /	185
4.3.1. Speranța eshatologică: ταῦτα /	185
4.3.2. Creștinii în timpurile eshatologice /	186
4.3.2.1. Puritatea creștină-condiție pentru sfințenia eshatologică /	187
4.3.2.2. Totul pentru Judecată /	190
4.3.3. Atmosfera în care trăiesc creștinii – ἐν εἰρήνῃ /	191
4.3.4. „Șansă eshatologică” – întârzierea Parusiei /	193
4.3.5. Eshatologia petrină susținută și de eshatologia paulină /	195
4.3.6. Sursa eshatologiei este Duhul Sfânt /	198
4.3.7. Adevărurile eshatologice – ținta batjocoritorilor /	200
4.3.7.1. Neștiutori și neîntăriți în înțelegerea adevărurilor eshatologice /	201
4.3.7.2. Tradiție eshatologică – τὰς λοιπὰς γραφὰς /	207
4.3.8. Imperativ – φυλάσσεσθε și αὐξάνετε /	210
4.3.9. Concluzii /	218

5. CONCLUZII FINALE / 221

BIBLIOGRAFIE / 225

Cuvânt înainte

Abordarea temei, menționată în titlul cărții de față, este mai mult decât modestă în literatura de specialitate românească. Autorul chiar afirmă că „de fapt, o literatură exegetico-teologică, extinsă, axată pe opera petrină, nu există în literatura românească” (p. 21). Există unele comentarii, este adevărat, pe textul Epistolelor sobornicești ale Sf. Petru¹, dar o lucrare de anvergură, de teologie biblică, axată doar pe tema eshatologiei petrine nu se găsește în spațiul biblic românesc.² Așadar, tema de față se înscrie ca fiind necesară în ceea ce înseamnă analiza teologiei petrine, cu precădere Eshatologia.

Lucrarea începe cu un capitol de *Introducere*, în care autorul prezintă metoda de lucru, relevanța temei pentru literatura de specialitate, punând un accent important pe stadiul actual de cercetare a temei, cu precădere în literatura biblică românească. Capitolul respectiv conține și o referire specială la bibliografia axată pe tema „Eshatologia Epistolelor 1–2 Petru” (pp. 17–20), însemnând un aport special la familiarizarea cititorului, sau a specialistului, cu problematica subiectului care urmează a fi tratat.

Autorul a decis analiza ambelor Epistole, deși contribuția lor în ceea ce privește Eshatologia este inegală. Rațiunea abordării ambelor Epistole a fost, însă, intenția Păr. Iliuță Popa de a oferi o imagine cât mai completă asupra

¹ Amintim în acest sens: Ioan Mircea, *Epistola întâi a Sfântului Apostol Petru (introducere și comentarii) teză de doctorat*, în GB XXXII, (1973) nr. 9–10, p. 887–1053. Comentariul aceluiași autor la Epistola 2 Petru este analizat la nivelul unei simple monografii, având mai mult o tentă omiletică, și mai puțin științifică. Lucrărilor părintelui Ioan Mircea se adaugă, apoi, teza de doctorat a Părintelui Nicolae Crângașu, *A doua Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru. Introducere, Comentariu și Teologia Epistolei*, Cluj-Napoca, Ed. Alma Mater, 2005 și care constituie o bună analiză exegetico-teologică a întregii Epistole 2 Petru. Acestea li se adaugă alte câteva studii și articole, menționate de către autorul lucrării de față în cap. „Stadiul actual al cercetării” (pp. 21–22).

² Cele două studii existente, cel al Pr. Valeriu Drăgușin, „Eshatologia în Epistolele sobornicești”, din *Ortodoxia*, XL (1988) nr. 2, 1988, p. 114–123, și cel al Pr. Prof. Dionisie Stamatoiu, „Eshatologia în Epistolele sobornicești”, în rev. *Mitropolia Olteniei*, nr. 1–4, 2003, pp. 21–28, ating doar tangențial problema Eshatologiei petrine.

modului în care Apostolul Petru înțelege Eshatologia creștină, în toată complexitatea ei, ca fenomen ultim al istoriei creației, care va schimba desăvârșit statutul existențial al întregului Univers.

Capitolul cu titlul „*Paternitatea Epistolei 2 Petru – paternitate a eshatologiei petrine*” (pp. 23–46) reprezintă o componentă isagogică a lucrării, în care autorul a încercat să fundamenteze paternitatea petrină a Epistolei 2 Petru, explicând unele asemănări evidente, care există între Epistola 2 Petru și alte Epistole din Canonul Noului Testament, în special *Epistola Iuda*, adesea socotită, în cercetarea de specialitate, ca fiind un material care a stat la baza compunerii Epistolei 2 Petru. Obiectivul acestei analize este argumentarea faptului că Eshatologia pe care o descoperim în Epistola 2 Petru este una eminamente petrină, iar acest fapt decurge din paternitatea apostolică evidentă a autorului Epistolei.

Autenticitatea Epistolei este bine analizată și argumentată de către autorul cărții de față în cele trei subcapitole, în care accentul este pus pe explicarea asemănărilor dintre 2 Petru (cap. 2–3) și Epistola Iuda: „*Cui aparține Eshatologia din 2 Petru?*” (pp. 26–33), „*Dovada autenticității eshatologiei petrine: teorii privind raportul dintre cele două Epistole*” (pp. 31–37) și „*Argumente pentru autenticitatea eshatologiei petrine*” (pp. 38–46). Asemănările nu se limitează doar la nivelul lexicului, ci și la modul de înșiruire și de aranjare a ideilor și a temelor teologice, la felul de caracterizare a falșilor profeți, precum și la modul cum se fac referiri la Vechiul Testament.³

Cât privește capitolul „*Contribuția Epistolei 1 Petru la conturarea Eshatologiei petrine*”, acesta prezintă o analiză exegetico-teologică a câtorva pasaje din Epistola 1 Petru, cu toate că ea nu are ca temă principală Eshatologia. Autotul subliniază idei precum: realitatea și iminența Parusiei Domnului („sfârșitul a toate s-a apropiat” – 4:7); cele două lumi, pământescă, în care creștinii se simt ca niște „străini” și „călători” (1:2; 2:11) și cea veșnică spre care creștinii tind mereu (1,4,7; 4,13; 5,4); judecata viilor și a morților (1:5); viața după moarte (4:6); sfârșitul a toate, cu toate consecințele lui în planul temporal și veșnic al creației (4:7).

Capitolul „*Eshatologia Epistolei 2 Petru*” constituie partea cea mai amplă a lucrării în care autorul analizează, din punct de vedere exegetico-teologic, materialul eshatologic prezent, cu precădere, 2Pt 2:3–10a și întreg capitolul 3 (2Pt 3:1–18). Se insistă asupra faptului că Apostolul Petru se vede nevoit să aducă rezolvare unei probleme apărută în comunitățile cărora se adresează,

³ A se vedea, în acest sens, amănunte la R.J. Bauckham, *2 Peter, Jude*, (Vol. 50: Word Biblical Commentary) Dallas: Word, Incorporated, 2002, 137 urm.; J.N.D. Kelly, *The Epistle of Peter and Jude*, BC, London, 1969, 225).

problemă generată de aparenta întârziere a Parusiei, dublată de trecerea la Domnul a primilor creștini. Momentul a fost speculat de către potrivnicii Apostolului, pe care acesta îi numește batjocoritori și falși profeți, care au răstălmăcit adevărurile eshatologice legate de Parusia Domnului și de Judecata Universală.

În construcția silogismului său, pentru dovedirea realității și a certitudinii Parusiei Domnului, autorul Epistolei se bazează pe *patru argumente*: Scriptura, istoria, veșnicia lui Dumnezeu, și îndelunga-răbdare a Creatorului a toate.

Analizând materialul eshatologic al Epistolei 2 Petru, Părintele Iliuță Popa insistă asupra unei particularități de ordin eshatologic a Epistolei, și anume, menționarea „focului” ca agent transfigurator al lumii și al Universului material (cf. 2Pt 3:10.12). Întreaga existență va fi purificată, în final, prin foc.

„Materia nu va fi distrusă – spune autorul – ci va fi desfăcută până la cele mai mici părți constitutive ale ei ca, mai apoi, să fie reorganizată într-o altă formă, într-o formă nouă, pătrunsă și transfigurată de Duhul Sfânt. Arderea va fi cauzată de ceva superior focului material, iar scopul ei este acela de a transfigura materia... De aceea, acest cataclism universal nu va fi o nimicire totală, ci o situație a ei în stare de transparență spirituală” (p. 148–149).

Analiza exegetico-teologică a fragmentului 2Pt 3,10–12 încearcă să lămuirească și câteva detalii de critică literară, dar și de ordin teologic, pe care Epistola 2 Petru le reclamă: varianta originală și corectă a textului, diferitele variante pe care le avem astăzi, dar și interpretarea textului: timpul focului, dimensiunea conflagrației și, mai ales, efectele focului purificator. Rezultatul acestui mare proces de transfigurare a lumii este descris de cuvintele „ceruri noi și pământ nou, în care va locui dreptatea”.

Trebuie să remarcăm faptul că pe tot parcursul analizei temei, exegeza textelor este de cea mai bună calitate, autorul folosind cele mai bune comentarii moderne. Privită dintr-o perspectivă generală, eshatologia Epistolei 2 Petru constituie cel mai important aport al teologiei Sfântului Apostol Petru la conturarea unei teologii eshatologice a Noului Testament.

Așadar, modul de abordare a temei, cunoașterea și citarea unora din cele mai bune și mai noi lucrări din literatura de specialitate, de altfel, de referință, stilul argumentativ de analiză al subiectului, sublinierea dimensiunii spirituale pentru lumea contemporană a mesajului temei etc. fac din lucrarea Părintelui Dr. Iliuță Popa una semnificativă pentru spațiul biblic românesc nou-testamentar.

Închei aceste câteva constatări și referiri la conținutul și importanța cărții de față, spunând: *Cinste autorului și folos duhovnicesc cititorului!*

Cluj-Napoca,
La Praznicul Nașterii Domnului, 2019

Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană